Studii Patristice și Teologie Contemporană 1

Protopresbiterul George Florovsky

Traducere: Ioannis Koutsouridis

Sursa: Revista teologică și ecleziastică bilunară „Grigore Palamas”. Organa Sfintei Mitropolii din Tesalonic. NOIEMBRIE - DECEMBRIE 1990. NUMĂRUL 735 ANUL 73.

Un text istoric din 1936 care a marcat o nouă întoarcere a Bisericii către Sfinții Părinți.

Un episcop anglican mai în vârstă le-a dat odată clerului său acest sfat admirabil:

„Voi, care vă dedicați studiului divin al teologiei, voi, care păliți deasupra tuturor Sfintelor Scripturi, voi, care fie aveți venerabila slujbă de preot, fie o doriți ; voi, care sunteți gata să vă asumați cumplita grijă de suflete ; abandonați studiul vremurilor, nu aveți nimic de-a face cu noutățile care sunt la modă; căutați cum era la început ; mergeți la tăblia patului, priviți în vechime ; întoarceți-vă la sfinții părinți, aveți respect pentru Biserica dintâi ani, adică, ca să folosim cuvântul profetului, « întrebați necazurile veșnice ale Domnului » . ”

Într-adevăr, a fost o programă de învățământ solidă... Totuși, această sugestie că un teolog modern ar trebui, pentru a fi inspirat , să se întoarcă înapoi , înapoi în timpurile trecute , nu este încă deloc populară printre studenții noștri la teologie. Nevoia de a confrunta și de a respinge într-o nouă sinteză teologică dificultățile timpului nostru este periculos de supraestimată de majoritatea dintre ei. Și, de obicei, se face o distincție impusă între dogmă și învățătura dogmatică . Toate „dogmele” trebuie luate și păstrate neatinse și nealterate. Acest lucru este poate considerat de la sine înțeles de toți cercetătorii cu gândire catolică, dar foarte puține formulări sunt recunoscute ca fiind cu adevărat „dogmatice”, în sensul strict al termenului, susținute de o autoritate clară, categorică și obligatorie a unui Sinod Ecumenic sau de acordul unanim al întregii Biserici (Ecclesia Sparsa). În orice caz , aceste propoziții sau definiții

dogmatice necesită o explicație, trebuie extinse sau dezvoltate într-un sistem inteligibil de idei.

Iar scopul principal al învățăturii dogmatice ar trebui să fie pur și simplu următorul: să facă pe deplin accesibil adevărul neschimbător al doctrinelor și adevărul revelat în anumite condiții speciale pentru o anumită epocă sau pentru o anumită generație.

Și astfel, învățătura dogmatică are inevitabil o valoare referențială și relativă pentru un anumit timp și mediu și trebuie readaptată iar și iar la inteligența schimbătoare a oamenilor, trebuie reformulată sau reconstruită din când în când. Nicio explicație nu poate avea același sens în toate epocile! Iar învățătura dogmatică creștină este prea adesea considerată a fi o simplă explicație a credinței, utilă și instructivă, poate, dar aproape necesară sau obligatorie. În mod curios, această atitudine este uneori împărtășită de anumite spirite conservatoare din Biserică. Credința nu poate depinde de nicio presupunere filozofică specială, acesta este argumentul principal. În generația anterioară a clerului rus exista o prejudecată puternică împotriva oricărei „metafizici", a oricărei filozofii sau gândiri, fie ea germană sau greacă.

Încă trăim sub umbra acestui agnosticism ecleziastic particular. Puritatea Scripturilor și simplitatea credinței contrastează cu vanitatea oricărei gândiri teologice... Și există un acord neașteptat între cei care nu au încredere în orice gândire teologică și cei care caută o sinteză teologică nouă sau modernă. Ambii disprețuiesc sinteza tradițională, învățătura dogmatică patristică. Pentru unii este încă un gând, pentru alții este un gând al vremurilor de demult și, prin urmare, învechit. Textele patristice sunt într-adevăr respectate, dar mai mult ca documente istorice decât ca cărți de autoritate... Nenumărate referințe patristice sau chiar fragmente sunt chiar și acum comune în eseurile și manualele noastre teologice. Dar foarte des aceste texte sau fragmente vechi sunt pur și simplu inserții într-o diagramă împrumutată din altă parte. De fapt, diagramele clasice ale manualelor noastre teologice provin din Occident, parțial din surse romane și parțial din surse ale Reformei... Textele patristice sunt păstrate și repetate. Spiritul patristic este foarte adesea pierdut sau complet uitat... Învățătura palamiană despre energiile divine este abia menționată în majoritatea manualelor noastre. Particularitatea tradiției noastre orientale în învățătura dogmatică despre Dumnezeu și atributele Sale a fost uitată și complet înțeleasă greșit…

Învățătura dogmatică patristică comună a teosis este din nou destul de ignorată în sistemele moderne... Teoria satisfacerii dreptății divine este prezentată în manualele noastre populare fie conform lui Anselm de Canterbury, fie conform unei autorități post-trinitare ulterioare. Iar ideea patristică comună, atât de puternic subliniată în textele liturgice, că Învierea lui Hristos a fost mediul și adevărata sursă a victoriei asupra morții, a fost complet trecută cu vederea de teologii noștri... Ideea Bisericii, ca Trup Mistic al lui Hristos, a fost, de asemenea, uitată, iar o încercare modernă de a reaminti acest lucru, într-un tratat teologic, a fost aspru criticată de Sinodul Rus cu aproximativ patruzeci de ani mai devreme (cazul Rev. E. Akvitonov)...

Minunatele tratate ale lui Nicolae Kavasilas sau Simeon al Tesalonicului au fost puțin studiate de profesorii noștri universitari teologi, ca autoritate în învățătura ortodoxă despre Dumnezeiasca Euharistie ... Nevoia vitală și urgentă de a îmbunătăți rutina școlară teologică și de a restabili mentalitatea patristică în învățătura teologică a fost simțită și exprimată de mai multe ori în ultimii cincizeci de ani de către mulți lideri distinși din Biserica Rusă. A fost o mare și istorică realizare a regretatului Mitropolit Antonie (Khrapovițki) faptul că a proclamat atât de puternic valoarea durabilă a operelor patristice și a spiritului patristic. Din păcate, propria sa interpretare a învățăturii patristice a fost în multe locuri mai mult decât inadecvată. Dar principiul corect a fost proclamat cu mare insistență și cu o autoritate reală... Această invitație de „întoarcere" la Părinți poate fi ușor înțeleasă greșit . Nu înseamnă întoarcerea la litera vechilor texte patristice. A urma pașii Părinților nu înseamnă „a jura pe cuvintele învățătorilor" (J u rare in Verba Magistri). Ceea ce se dorește și se caută cu adevărat nu este o imitație și repetiții oarbe și servile, ci mai degrabă o dezvoltare ulterioară a acestei învățături patristice, omogene și de același nivel de spirit. Trebuie să reaprindem focul creator al Părinților, să reaprindem în noi spiritul patristic. După cum spunea odată Cardinalul Newman: „Părinții sunt învățătorii noștri, dar nu mărturisitorii sau cazuiștii noștri ; ei sunt Profeții lucrurilor mari, nu ghizi spirituali ai indivizilor" (Eseuri II, 371)... Ceea ce contează cu adevărat nu este atât asemănarea cuvintelor rostite, cât continuitatea reală a stilului de viață, a spiritului și a inspirației... Trebuie să creștem sau să avansăm mai departe , dar în aceeași direcție sau, mai bine spus, în același tip și spirit ... Două puncte ar trebui menționate în mod special aici:

1. Chiar și din punct de vedere istoric, este greu de crezut că dogma oficială sau definită poate fi izolată de acel text teoretic cuprinzător, în

care doar definiția însăși posedă întreaga sa valoare și sens . Relația dintre „ dogmă ” și „învățătura dogmatică” (patristică) este mult mai profundă și mai organică decât ar dori să admită adepții unei noi sinteze teoretice. În orice caz, învățătura patristică pentru un istoric este cea mai bună și mai naturală cheie către dogmă. Această interpretare este poate imperfectă, cu toate acestea, trebuie să continuăm pe aceeași linie . Sfinții Părinți merg încă mai întâi, trebuie să mergem mai departe și apar multe puncte de vedere cu totul neașteptate, dar drumul continuă să fie același, drumul regal al acordului universal...

2. Și acesta este poate punctul principal. Sfinții Părinți sunt mai mult decât simpli teologi. Sunt învățători, „ învățători ai Bisericii ”, Doctores Ecclesiae, învățătorii lumii... „În transformarea universală . Personalitatea primește tărie și putere pentru a exprima viața și conștiința întregului . Și aceasta nu ca un mijloc impersonal, ci în acțiune creativă și eroică. Nu ar trebui să spunem: „ Toată lumea din Biserică realizează nivelul de universalitate ” , ci „ toată lumea poate și trebuie și este chemată să-l realizeze ” . Acest lucru nu este întotdeauna realizat de toată lumea. În Biserică îi numim pe cei care l-au atins Învățători și Părinți, pentru că de la ei auzim nu numai mărturisirea lor personală , ci și mărturia Bisericii; ei ne vorbesc din plenitudinea ei universală, din plenitudinea unei vieți pline de har... 3 ”

Această „ mentalitate universală ” constituie valoarea metodologică și autoritatea incomparabile a scrierilor patristice. Din nou, aceasta nu înseamnă că toate opiniile personale ale Părinților ar trebui păstrate sau că ar trebui urmat vreun învățător anume dintre Părinți. Prima sarcină pentru generația actuală de teologi ortodocși ar fi să reînvie în ei înșiși această capacitate care necesită autodepășire, nu atât pentru a-și dezvolta propriile idei și opinii, cât pentru a mărturisi exclusiv despre credința curată a Mamei Biserici. Inima noastră, dar întotdeauna în Biserică! (Cor Nostrum sit Semper in Ecclesia!)...

Ar fi nedrept, chiar și dintr-un punct de vedere pur istoric , să pretindem că Părinții antici au exprimat credința Bisericii într-un limbaj determinat de filosofia actuală a timpului lor, care evident nu are dreptul să fie stabilită indirect. Întregul adevăr despre sfinții Părinți este că au creat o nouă filosofie, foarte diferită de platonism și de aristotelism sau de orice altceva... Acest lucru face ridicolă orice încercare de a reinterpreta învățătura tradițională în termenii sau categoriile unei noi filosofii, oricare ar fi acea filosofie. Dezvoltarea filosofiei contemporane nu poate fi tratată

în niciun caz ca un incident independent. Iar „ filosofia modernă ” trebuie examinată în primul rând prin conștiința de sine universală a Bisericii. Ar fi destul de ridicol să testăm învățătura dogmatică creștină după anumite criterii kantiene sau hegeliene sau după cele ale lui Lodz, Bergson și ale altora. Ceea ce este cu adevărat necesar nu este un limbaj nou sau vreo nouă perspectivă strălucită, ci doar o perspectivă spirituală mai bună , care ne-ar permite din nou să discernem în plenitudinea experienței universale la fel de mult cum au discernut Părintele nostru spiritual și strămoșii noștri... Această redescoperire a perspectivei patristice ar fi singurul pas real înainte... un punct trebuie subliniat aici. Nicio filozofie specifică nu a fost vreodată stabilită în vreo formulare teoretică sau doctrinară.

Și, în plus, toate aceste forme și formulări tradiționale sunt complet elenistice sau grecești . Acest „ elenism ” este, ca să spunem așa, într-adevăr stabilit . Este un nou elenism creștin . Este o atmosferă comună a Bisericii, creată de o serie de generații creștine. Cultul nostru creștin este în esență grecesc, așa cum s-a arătat destul de recent în multe publicații edificatoare de către marele savant benedictin, părintele O d Case l , de la abația Maria Laach. Același lucru trebuie spus și despre icoanele noastre. Același lucru este valabil și pentru formulările noastre teoretice. Într-un fel, Biserica însăși este greacă, este o formațiune greacă sau, cu alte cuvinte , elenismul este o categorie stabilă a existenței creștine ... Și astfel, fiecare teolog trebuie să treacă prin experiența unei elenizări spirituale (sau re-elenizări...). Multe deficiențe în evoluțiile moderne din Bisericile Ortodoxe depind în mare măsură de pierderea acestui spirit grecesc. Iar exigența creatoare pentru viitorul apropiat ar fi ceva de genul: Să devenim mai greci pentru a fi cu adevărat catolici, cu adevărat ortodocși.

Note

1. Prezentare susținută de regretatul protopresbiter George Florovsky la Conferința de Teologie Ortodoxă (Atena, 29.11 - 6.12.1936). Publicată de editorii Revistei „Gregory Palamas”, deoarece a fost considerată începutul întoarcerii teologiei ortodoxe contemporane către spiritul patristic.

2. Așa vorbește Domnul: «Stați pe căi, priviți și întrebați (: căutați) căile veșnice ale Domnului și vedeți care este calea cea bună și umblați pe ea și găsiți odihnă pentru sufletele voastre.» (Ieremia 6:16). Pasajul de mai sus a fost tradus în greacă din traducerea sa în engleză din cartea prof. JJ Blunt.Lectures on the Right Use of the Early Fathers 1857,unde a ocupat și poziția de epigraf. Ainiţialîn latină de episcopul deChester, John Pearson,în lucrarea sa „Conci onesad Clerum the Minor Theological Works",ed. A. Churton,Oxford 1844, vol.II, p. 6.

3. G.Florovsky, Sobornost. Catolicitatea Bisericii, «Biserica lui Dumnezeu», un simpozion anglo-rus al membrilor Frăției Sf. Alban și Sf. Serghie, Londra, SPCK,p .62.Vezi și Pr. Georgios Florovsky, Subiecte de teologie ortodoxă, ed. a 2-a Artos Zois, Atena 1989, p. 191-210, unde întregul articol de mai sus este tradus în greacă sub titlul: Sobornosf: Catolicitatea Bisericii.